

- (i) Explain briefly the causes of low rate of industrialisation in the North-Eastern region. Suggest few measures for speeding up the pace of industrialisation in this region.

6+4=10

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত লেহেমীয়া উদ্যোগীকৰণৰ হাৰৰ কাৰণসমূহ চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা। এই অঞ্চলত উদ্যোগীকৰণৰ গতি বৃদ্ধিৰ কাৰণে কেইটামান পৰামৰ্শ দিয়া।

- (j) Explain the impact of Covid-19 on Indian economy. State few initiatives undertaken by Govt. of India for recovery of the economy in recent times.

7+3=10

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত কোভিড-১৯ৰ প্ৰভাৱ ব্যাখ্যা কৰা। সাম্প্ৰতিক কালত অৰ্থনীতিটোৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰে লোৱা কেইটামান পদক্ষেপ লিখা।

OPTION-B

Paper : COM-HG-4026

(Microfinance)

1. Choose the most appropriate answer of **any ten** questions from the multiple choices given against each : $1 \times 10 = 10$

প্ৰতিটোৰ বিপৰীতে উল্লেখিত বিভিন্ন বিকল্পৰ পৰা যিকোনো দহটা প্ৰশ্নৰ শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা :

- (i) Which of the following is a correct statement with regard to microfinance ?
নিম্নোক্ত কোনটো ক্ষুদ্ৰবিত্ত সম্পৰ্কত শুদ্ধ বিবৃতি ?

(a) Microfinance is the provision of financial services to low income people.
ক্ষুদ্ৰবিত্ত হল নিম্ন আয়ৰ লোকলৈ আগবঢ়োৱা বিত্তীয় সেৱা।

(b) Microfinance extends financial support to poor women only.
ক্ষুদ্ৰবিত্তই কেৱল দৰিদ্ৰ মহিলাসকললৈহে বিত্তীয় সমৰ্থন আগবঢ়ায়।

(c) Microfinance extends financial support to the rural poor women only.
ক্ষুদ্ৰবিত্তই কেৱল গাৱৰ দৰিদ্ৰ মহিলাসকললৈহে বিত্তীয় সমৰ্থন আগবঢ়ায়।

(d) Now of the above.
ওপৰোক্ত এটাও নহয়।

(ii) Microcredit includes

ক্ষুদ্র ঋণত অন্তর্ভুক্ত

(a) small loans

কম পরিমাণৰ ঋণ

(b) microsavings

ক্ষুদ্র সঞ্চয়

(c) Both (a) and (b)

(a) আৰু (b) দুয়োটিই

(d) Microinsurance

ক্ষুদ্র বীমা

(iii) Which of the following is not a micro-finance product ?

নিম্নোক্ত কোনটো ক্ষুদ্র বিত্তৰ সামগ্ৰী নহয় ?

(a) Microcredit

ক্ষুদ্র ঋণ

(b) Microsavings

ক্ষুদ্র সঞ্চয়

(c) Microenterprise

ক্ষুদ্র উদ্যোগ

(d) Microinsurance

ক্ষুদ্র বীমা

(iv) Microcredit is provided for

ক্ষুদ্র ঋণ আগবঢ়োৱা হয়

(a) undertaking income generating activities

উপার্জন বৃদ্ধি কাৰ্য হাতত লবলৈ

(b) household consumption

ঘৰুৱা ব্যয়ৰ বাবে

(c) construction of house

গৃহ নিৰ্মাণৰ বাবে

(d) All of the above

ওপৰৰ আটাইকেইটা

(v) Prof. Md. Yunus initiated

প্রফেছৰ মহম্মদ ইউনুছে আৰম্ভ কৰিছিল

(a) group model

গোট আৰ্হি

(b) grammen model

গ্রামীণ আৰ্হি

(c) cooperative model

সমবায় আৰ্হি

(d) community banking model

সামাজিক বেংকিং আৰ্হি

(vi) "The rate of interest associated with the microcredit is higher compared to formal banks." The statement is

“ক্ষুদ্র ঋণৰ লগত জড়িত থকা সুদৰ হাৰ তুলনামূলকভাৱে আনুষ্ঠানিক বেংকতকৈ অধিক।” উক্তিটো

- (a) True (শুদ্ধ)
(b) False (অশুদ্ধ)

(vii) Microfinance is provided by

ক্ষুদ্র বিত্ত আগবঢ়ায়

- (a) cooperative bank
সমবায় বেংকে
- (b) commercial bank
বাণিজ্যিক বেংকে
- (c) non-banking finance companies
অনা বেংকিং বিত্ত কোম্পানীসমূহে
- (d) All of the above
ওপৰৰ আটাইকেইটা

(viii) The concept of financial inclusion was first introduced in India in the year

বিত্তীয় ভুক্তকৰণৰ ধাৰণাটো ভাৰতবৰ্ষত প্ৰথমে প্ৰবৰ্তন কৰা হৈছিল — চনত।

- (a) 2004 (২০০৪)
(b) 2005 (২০০৫)
(c) 2006 (২০০৬)
(d) 2007 (২০০৭)

(ix) Self Help Group—Bank Linkage programme was initiated by

আত্মসহায়ক গোট বেংক সংযোগী আঁচনি আৰম্ভ কৰিছিল

- (a) SBI (এচ বি আই-এ)
(b) NABARD (নাবাৰ্ড-এ)
(c) SIDBI (চিডবি-এ)
(d) RBI (আৰ বি আই-এ)

(x) Which of the following is not a financial risk ?

নিম্নোক্ত কোনটো বিত্তীয় ঝুতিশংকা নহয় ?

- (a) Credit risk
ঋণৰ ঝুতিশংকা
- (b) Liquidity risk
তাৰল্যৰ ঝুতিশংকা
- (c) Operational risk
কাৰ্যকৰণৰ ঝুতিশংকা
- (d) Interest rate risk
সুদৰ হাৰৰ ঝুতিশংকা

(xi) Microfinance extends its activities to

ক্ষুদ্রবিত্তই ইয়াৰ কাৰ্য সম্প্রসাৰণ কৰে

- (a) rural areas
গ্রাম্য অঞ্চললৈ
- (b) urban areas
নগৰ অঞ্চললৈ
- (c) Both (a) and (b)
(a) আৰু (b) দুয়োটা
- (d) None of the above
ওপৰোক্ত এটাও নহয়

(xii) The activities of microfinance in India is governed by

ভাৰতবৰ্ষত ক্ষুদ্রবিত্তৰ কাৰ্য নিয়ন্ত্ৰণ কৰে

- (a) the Cooperative Societies Act, 1904
সমবায় সমিতি আইন, ১৯০৪
- (b) the Reserve Bank of India Act, 1934
ভাৰতীয় ৰিজার্ভ বেংক আইন, ১৯৩৪
- (c) the Companies Act, 1956
কোম্পানী আইন, ১৯৫৬
- (d) All of the above
ওপৰৰ আটাই কেইটা

(xiii) "Companies registered under section 8 of the Companies Act, 2013 are prohibited to distribute dividend to its members." This statement is

কোম্পানী আইন ২০১৩ ৰ ৮নং ধাৰাৰ অধীনত পঞ্জীয়নভুক্ত হোৱা কোম্পানীক ইয়াৰ সদস্যসকলক লভ্যাংশ বিতৰণ কৰাত নিষেধ কৰা হৈছে।" উক্তিটো

- (a) True (শুদ্ধ)
- (b) False (অশুদ্ধ)

(x) Which of the following is not a financial risk ?

নিম্নোক্ত কোনটো বিত্তীয় ঝুঁকি নহয় ?

- (a) Credit risk
ঋণ ঝুঁকি
- (b) Liquidity risk
তৰল্য ঝুঁকি
- (c) Operational risk
কাৰ্যকৰণ ঝুঁকি
- (d) Interest rate risk
সুদৰ হাৰ ঝুঁকি

(xi) Microfinance extends its activities to
ক্ষুদ্রবিত্তই ইয়াৰ কাৰ্য সম্প্ৰসাৰণ কৰে

- (a) rural areas
গ্ৰাম্য অঞ্চললৈ
- (b) urban areas
নগৰ অঞ্চললৈ
- (c) Both (a) and (b)
(a) আৰু (b) দুয়োটা
- (d) None of the above
ওপৰোক্ত এটাও নহয়

(xii) The activities of microfinance in India is governed by

ভাৰতবৰ্ষত ক্ষুদ্রবিত্তৰ কাৰ্য নিয়ন্ত্ৰণ কৰে

- (a) the Cooperative Societies Act, 1904
সমবায় সমিতি আইন, ১৯০৪
- (b) the Reserve Bank of India Act, 1934
ভাৰতীয় বিজাৰ্ড বেংক আইন, ১৯৩৪
- (c) the Companies Act, 1956
কোম্পানী আইন, ১৯৫৬
- (d) All of the above
ওপৰৰ আটাই কেইটা

(xiii) "Companies registered under section 8 of the Companies Act, 2013 are prohibited to distribute dividend to its members." This statement is

কোম্পানী আইন ২০১৩ ৰ ৮নং ধাৰাৰ অধীনত পঞ্জীয়নভুক্ত হোৱা কোম্পানীক ইয়াৰ সদস্যসকলক লভ্যাংশ বিতৰণ কৰাত নিষেধ কৰা হৈছে।" উক্তিটো

- (a) True (শুদ্ধ)
- (b) False (অশুদ্ধ)

(xiv) The Reserve Bank of India was established in the year _____.

ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংক স্থাপন কৰা হৈছিল _____ চনত।

(a) 1934 (১৯৩৪)

(b) 1935 (১৯৩৫)

(c) 1949 (১৯৪৯)

(d) 1955 (১৯৫৫)

(xv) The microfinance institution who got license to undertake pure banking activities in India was

ভাৰতবৰ্ষত বিশুদ্ধ বেংকিং কাৰ্য কৰিবলৈ অনুজ্ঞাপত্ৰ পোৱা ক্ষুদ্রবিত্ত অনুষ্ঠানটো আছিল

(a) SEWA (সেৱা)

(b) Bandhan Bank (বন্ধন বেংক)

(c) Basix (বেচিক্স)

(d) SKS microfinance
(এচ কে এচ ক্ষুদ্রবিত্ত)

2. Answer **any five** of the following questions in about **50** words each: $2 \times 5 = 10$

নিম্নোক্ত যিকোনো পাঁচটা প্ৰশ্নৰ প্ৰতিটোৰ ৫০টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখা :

(a) Write the meaning of microfinance.
ক্ষুদ্রবিত্তৰ অৰ্থ লিখা।

(b) What is women empowerment?
মহিলা সৰলীকৰণ মানে কি ?

(c) What is financial inclusion?
বিত্তীয় ভুক্তকৰণ কি ?

(d) Distinguish between microfinance and microcredit.
ক্ষুদ্রবিত্ত আৰু ক্ষুদ্রঋণৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য নিৰ্ণয় কৰা।

(e) What are various types of non-financial services offered by microfinance institutions?
ক্ষুদ্রবিত্ত প্ৰতিষ্ঠানে আগবঢ়োৱা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ অনাবিত্তীয় সেৱাসমূহ কি কি ?

(f) What is fund management?
পুঁজি ব্যৱস্থাপনা মানে কি ?

2. Answer **any five** of the following questions in about **50** words each : $2 \times 5 = 10$

নিম্নোক্ত যিকোনো পাঁচটা প্ৰশ্নৰ প্ৰতিটোৰ ৫০টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখা :

(a) Write the meaning of microfinance.

ক্ষুদ্ৰবিত্তৰ অৰ্থ লিখা।

(b) What is women empowerment?

মহিলা সৰলীকৰণ মানে কি ?

(c) What is financial inclusion?

বিত্তীয় ভুক্তকৰণ কি ?

(d) Distinguish between microfinance and microcredit.

ক্ষুদ্ৰবিত্ত আৰু ক্ষুদ্ৰঋণৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য নিৰ্ণয় কৰা।

(e) What are various types of non-financial services offered by microfinance institutions?

ক্ষুদ্ৰবিত্ত প্ৰতিষ্ঠানে আগবঢ়োৱা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ অনাবিত্তীয় সেৱাসমূহ কি কি ?

(f) What is fund management?

পুঁজি ব্যৱস্থাপনা মানে কি ?

"Microfinance is the effective tool of socio-economic development of poor people." Explain the statement.

“সুদৰ্ভিত দৰ্ভিত লোকৰ আৰু-সামাজিক উন্নয়নৰ ফলস্বৰূপক আছিল।” উল্লেখ কৰা।

(a) Answer **any four** of the following questions in about 600 words each: $10 \times 4 = 40$

শপৰ উত্তৰ কৰা :
লিখিত যিকোনো চাৰিটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ প্ৰতিটো ৬০০টা শব্দ
সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ কাৰ্যালয় ব্যৱস্থাপনা সংশ্লিষ্ট ব্যাখ্যা কৰা।

(h) Briefly explain the performance management of microfinance institutions.

অৱগাৰ্হনীয়তা ব্যাখ্যা কৰা।
ভাৰতবৰ্ষত সুদৰ্ভিত আৰু সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণ

(g) Explain the needs for regulation of microfinance and institutions in India.

প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ
প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ
কাৰ্যকৰণৰ দক্ষতা আৰু উৎপাদনশীলতা কেনেদৰে

(f) State how operational efficiency and productivity can be measured.

কি কিদৰে জি।
লিংকজ প্ৰোগ্ৰাম।
লিংকজ প্ৰোগ্ৰাম।

(e) Write a short note on SHG-Bank Linkage Programme.

লিংকজ প্ৰোগ্ৰাম।

সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ
সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ

(a) Briefly discuss the Grameen Bank model of microfinance.

সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ
সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ

(c) What are the objectives of microfinance?

সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ
সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ

(b) State various sources of funds of microfinance institution.

সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ
সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ

(a) State the characteristics of microfinance.

সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ
সুদৰ্ভিত প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ

3. Answer **any four** of the following questions in about 200 words each: $5 \times 4 = 20$

NABARD আৰু NEDFIৰ সম্পৰ্হ কৰাটো লিখা।

(h) Write the full form of NABARD and NEDFI.

লিংকজ প্ৰোগ্ৰাম।
লিংকজ প্ৰোগ্ৰাম।

(g) Write two features of Self Help group.

লিংকজ প্ৰোগ্ৰাম।
লিংকজ প্ৰোগ্ৰাম।

(b) Discuss the development of microfinance in India.

ভাৰতবৰ্ষত ক্ষুদ্রবিত্তৰ বিকাশ আলোচনা কৰা।

(c) Discuss the structure of microfinance institutions in India.

ভাৰতবৰ্ষত ক্ষুদ্রবিত্ত প্রতিষ্ঠানৰ গাঠনি আলোচনা কৰা।

(d) Give a detailed account on various models of microfinance institutions.

ক্ষুদ্রবিত্ত প্রতিষ্ঠানৰ বিভিন্ন আৰ্হিসমূহৰ ওপৰত এটি বিশদ বিৱৰণ দিয়া।

(e) "NABARD has played an important role in promotion of microfinance in India." Discuss.

"ভাৰতবৰ্ষত ক্ষুদ্রবিত্তৰ উন্নয়নত নাৰাৰ্ডে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে।" আলোচনা কৰা।

(f) Discuss various problems of microfinance. Give some suggestions to overcome these problems.

ক্ষুদ্রবিত্তৰ বিভিন্ন সমস্যাসমূহ আলোচনা কৰা। এই সমস্যাসমূহ অতিক্ৰম কৰাৰ বাবে কিছুমান পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা।

(g) What are various types of risks associated with microfinance? Explain how these risk can be managed.

ক্ষুদ্রবিত্তৰ লগত জড়িত থকা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ ক্ষতিশংকাসমূহ কি কি? এই ক্ষতিশংকাসমূহ কিদৰে পৰিচালিত কৰিব পাৰি ব্যাখ্যা কৰা।

(h) What is impact assessment? Explain how impact assessment helps in measuring social performance.

প্ৰভাৱ মূল্যাংকন কি? প্ৰভাৱ মূল্যাংকনে সামাজিক কৰ্মমান পৰিমাপ কৰাত কেনেদৰে সহায় কৰে ব্যাখ্যা কৰা।

(i) Discuss various laws governing microfinance activities in India.

ভাৰতবৰ্ষত ক্ষুদ্রবিত্ত কাৰ্য নিয়ন্ত্ৰণ কৰা বিভিন্ন আইনসমূহৰ আলোচনা কৰা।

(j) Discuss various provisions of the Microfinance Institutions (Development and Regulation) Bill, 2012 with regard to microfinance in India.

ভাৰতবৰ্ষত ক্ষুদ্রবিত্ত সম্পৰ্কত ক্ষুদ্রবিত্ত প্রতিষ্ঠান (উন্নয়ন আৰু নিয়ন্ত্ৰণ) বিল, ২০১২ ৰ ব্যৱস্থাপনালীসমূহ আলোচনা কৰা।